[2024] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 901: 2024 ਆਈ.ਐਨ.ਐਸ.ਸੀ. 770

ਸ਼ਿੰਗਾਰਾ ਸਿੰਘ

ਬਨਾਮ

ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ

(ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 5919 ਆਫ 2023)

14 ਅਕਤੂਬਰ 2024

[ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ ਰਾਏ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਕੁਮਾਰ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮੁੱਦਾ

ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2/ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਲਿਸ ਪੇਂਡੈਂਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2/ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੱਕ ਸੱਚਾ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਨੋਟ

ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਐਕਟ, 1882-ਧਾਰਾ 52-ਲਿਸ ਪੈਂਡੈਂਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ - ਮੁਦਈ ਨੇ 24.12.1992 ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ 17.08.1990 ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਖਾਸ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਲੰਬਿਤ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ/ਮੁਦਾਲਾ ਨੰ. 2 ਨੂੰ 25.01.1993 ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰ. 1 ਨੇ 08.01.1993 ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ 19.11.1990 ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਦੇ ਕਥਿਤ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਕੀਤਾ ਸੀ - ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਖਾਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਵਿਆਜ ਸਮੇਤ 40,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਵਿਕਲਪਿਕ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ - ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰ. 1 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ। 1 ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2/ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਲਿਸ ਪੇਂਡੈਂਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2/ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੱਕ ਸੱਚਾ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਖਾਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ - ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ:

ਆਯੋਜਿਤ: ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਇੱਕ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ 24.12.1992 ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਨੂੰ 08.01.1993 ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2/ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਐਕਟ, 1882 ਦੀ ਧਾਰਾ 52 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਸ ਪੇਂਡੈਂਸ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ

ਲੈਣ-ਦੇਣ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਦੁਆਰਾ 40,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। 1 ਮੁੱਦਈ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ 17.08.1990 ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਮੁਦਾਲੇ ਨੇ ਉਕਤ ਅੰਸ਼ਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਕਰਾਸ-ਅਪੀਲ ਜਾਂ ਕਰਾਸ-ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ - ਮੁਦਈ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੁਦਾਲੇ ਨੰ. 2 ਨੂੰ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਕ ਸੱਚਾ ਖਰੀਦਦਾਰ ਹੈ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਿਕਰੀ ਸਮਝੌਤਾ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਲਿਸ ਪੇਂਡੈਂਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਲੰਬਿਤ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਖਾਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। [ਪੈਰਾ 15, 16]

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਬਨਾਰਸੀ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਫਲ [2003] 2 ਐਸਸੀਆਰ 22 : (2003) 9 ਐਸਸੀ 606; ਊਸ਼ਾ ਸਿਨਹਾ ਬਨਾਮ ਦੀਨਾ ਰਾਮ [2008] 4 ਐਸਸੀਆਰ 1192 : (2008) 7 ਐਸਸੀ 144; ਸੰਜੇ ਵਰਮਾ ਬਨਾਮ ਮਾਨਿਕ ਰਾਏ [2006] ਪੂਰਕ 10 SCR 469: (2006) 13 ਐਸਸੀਸੀ 608; ਗੁਰੂਸਵਾਮੀ ਨਾਦਰ ਬਨਾਮ ਪੀ. ਲਕਸ਼ਮੀ ਅੰਮਲ [2008] 7 ਐਸਸੀਆਰ 435: (2008) 5 ਐਸਸੀਸੀ 796; ਚੰਦਰ ਭਾਨ (ਡੀ) ਦੁਆਰਾ LR ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ। [2024] 5 ਐਸਸੀਆਰ 1148: 2024 ਆਈ.ਐਨ.ਐਸ.ਸੀ 377- 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ।

ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਐਕਟ, 1882

ਕੀਵਰਡਸ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਐਕਟ, 1882 ਦੀ ਧਾਰਾ 52; ਲਿਸ ਪੇਂਡੈਂਸ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ; ਖਾਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ; ਵੇਚਣ ਲਈ ਸਮਝੌਤਾ; ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ; ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਮਿਲੀਭੁਗਤ; ਕਰਾਸ-ਅਪੀਲ; ਕਰਾਸ ਇਤਰਾਜ਼; ਸੱਚਾ ਖਰੀਦਦਾਰ; ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਲੰਬਿਤਤਾ; ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵਿਕਰੀ ਸਮਝੌਤਾ।

ਕੇਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 5919 ਆਫ 2023

ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 06.04.2018 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਆਰਐਸਏ ਨੰਬਰ 4466 ਆਫ 2010

ਸ਼ਿੰਗਾਰਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ੀ

ਹਰਿਨ ਪੀ. ਰਾਵਲ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਅਤਰੇ, ਸੁਧੀਰ ਵਾਲੀਆ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨਿਹਾਰਿਕਾ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ, ਅਰਪਿਤ ਸ਼ਰਮਾ, ਡਾ. ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਅਤਰੇ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼੍ਰੇਆ ਬਾਂਸਲ, ਕਾਰਤੀਕੇਆ ਕਨੋਜੀਆ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਨਾਰਾਇਣ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਉਰਮੀ ਐਚ. ਰਾਵਲ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਵਕੀਲ।

ਮਨੋਜ ਸਵਰੂਪ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ, ਪੀ. ਐਨ. ਪੁਰੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰੀਤਾ ਦੀਵਾਨ ਪੁਰੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਮਿਰਤੀ ਪੁਰੀ, ਨੀਲਮਣੀ ਪੰਤ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਪੂਰਵਾ ਸਿੰਘ, ਮਨੀਸ਼ ਢੀਂਗਰਾ, ਰਵਿੰਦਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਜੇ. ਐਸ. ਮਰਹੱਟਾ, ਆਕਾਸ਼ ਭਾਨ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਕੀਲ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ/ਆਦੇਸ਼

ਫੈਸਲਾ

ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਕੁਮਾਰ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੇ.

1. ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁੱਦਈ/ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਪਾਈ ਗਈ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ 17.08.1990 ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਖਾਸ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਿਆਜ ਸਮੇਤ 40,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਦੀ ਵਿਕਲਪਿਕ ਰਾਹਤ ਲਈ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ।

2. ਧਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਤੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੇ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਮੁੱਦਈ/ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ 24.12.1992 ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 79 ਕਨਾਲ 09 ਮਰਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ 17.08.1990 ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਖਾਸ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ 80,000/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ 40,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਬਿਆਨਾ ਰਕਮ ਅਤੇ 7,54,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਬਾਕੀ ਰਕਮ 30.11.1992 ਨੂੰ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

3. ਮੁਦਈ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਹ 30.11.1992 ਨੂੰ ਸਬ-ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਬਾਕੀ ਬਚੀ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖਰਚਿਆਂ ਨਾਲ ਮੌਜੂਦ ਰਿਹਾ ਪਰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਮੁਦਈ ਨੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਵਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ। ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ 23 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ

ਗਿਆ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨਾ ਰਾਸ਼ੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਸ਼ਾ ਜ਼ਮੀਨ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ/ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2/ਸ਼ਿੰਗਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 25.01.1993 ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 1/ ਜਨਰਾਜ ਸਿੰਘ ਨੇ 08.01.1993 ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ 19.11.1990 ਨੂੰ 6,45,937.50 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਵਿੱਚ ਵੇਚਣ ਦੇ ਕਥਿਤ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 24.12.1992 ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਰੱਖਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾਸੀ।

4. ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2/ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣਾ ਵੱਖਰਾ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ 08.01.1993 ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੰਤਕਾਲ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ/ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਮਝੌਤਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਮਨਘੜਤ ਪੁਰਾਣੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 1 ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਤੱਥ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ/ਮੁਦਾਲਾ ਨੰਬਰ 2 ਇੱਕ ਸੱਚਾ ਖਰੀਦਦਾਰ ਹੈ।

5. ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਮੁੱਦਈ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਯੂ-2, ਡੀਡ ਰਾਈਟਰ/ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਯੂ-1, ਜਸਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਵਜੋਂ ਪਰਖਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਕਿਰਪਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਡੀਡਬਲਯੂ 1, ਸ਼ੰਗਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਡੀਡਬਲਯੂ 2, B.M. ਸਹਿਗਲ ਨੂੰ ਡੀਡਬਲਯੂ 3 ਅਤੇ ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਨੂੰ ਡੀਡਬਲਯੂ 4 ਵਜੋਂ ਪਰਖਿਆ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ 27.04.2007 ਦੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਦਈ ਨੇ ਵੇਚਣ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਝੌਤਾ ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਜਾਅਲੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖਾਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਡਿਕਰੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 08.01.1993 ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2. 1 ਕੋਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਜਾਂ ਮਾਲਕੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਹ ਮੁੱਦਈ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੁੱਦਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹਨ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਦਈ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਅਤੇ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਇੱਕ ਸੱਚਾ ਖਰੀਦਦਾਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਮੁੱਦਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਵਿਚਕਾਰ ਵੇਚਣ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ

ਪਰ 40,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਵਿਕਲਪਿਕ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਸਾਲਾਨਾ 12% ਵਿਆਜ ਦੇ ਨਾਲ।

6. ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਵਿਸ਼ਾ ਵਿਕਰੀ ਸਮਝੌਤਾ ਮੁੱਦਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਵਿਚਕਾਰ ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮੁੱਦਈ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਮੁੱਦਈ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਸ ਪੇਂਡੈਂਸ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

7. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2/ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਲਿਸ ਪੇਂਡੈਂਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2/ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੱਕ ਸੱਚਾ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ 24.12.1992 ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਗਲੀ ਮਿਤੀ 12.01.1993 ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ 08.01.1993 ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਦੋਵੇਂ ਇੱਕੋ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਵਿਸ਼ਾ ਸਮਝੌਤੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰਕਮ ਲਈ ਸੀ। ਇਹ ਸਮਝੌਤਾ 7,94,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ 6,45,937.50 ਰੁਪਏ ਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਦਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਵਿਚਕਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਸਬੰਧ ਹੀ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਰਾਹਤ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਦੋਂ ਹੇਠਲੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਦਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਅਤੇ ਤਿਆਰ ਸੀ।

8. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਨ ਪੀ. ਰਾਵਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਕਾਲੀ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।
ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਮਨੋਜ ਸਵਰੂਪ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਗਲਤ ਨਤੀਜਿਆਂ ਅਤੇ ਤਰਕਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਖਾਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੁੱਦਈ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਣ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਸਹੀ

ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਲਿਸ ਪੇਂਡੈਂਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

9. ਲਿਸ ਪੇਂਡੈਂਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 5 ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਸੀ ਕਿ ਕੀ 17.08.1990 ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 'ਤੇ ਬਾਈਡਿੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੁੱਦਈ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਕੋਈ ਕਰਾਸ-ਅਪੀਲ ਜਾਂ ਕਰਾਸ-ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਫਿਰ ਵੀ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਵਿਸ਼ਾ ਸਮਝੌਤਾ ਮੁੱਦਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਵਿਚਕਾਰ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਸੀ। 1. ਬਨਾਰਸੀ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਫਲ[1] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਹ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰੇ 10 ਅਤੇ 11 ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ:

"10. 1976 ਦੇ ਸੀਪੀਸੀ ਸੋਧ ਨੇ ਇੱਕ ਮਾਮੂਲੀ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਭੌਤਿਕ ਜਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਹੈ। ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਆਰਡਰ 41 ਨਿਯਮ 22 ਉਪ-ਨਿਯਮ (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਵੀ, ਇੱਕ ਧਿਰ ਜਿਸਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਡਿਕਰੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕਰਾਸ-ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮਜਬੂਰ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਪ-ਨਿਯਮ (1) ਦੇ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੰਮਿਲਨ ਕਿਸੇ ਸਿੱਟੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਰਾਸ-ਇਤਰਾਜ਼ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਅੰਤਰ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਸੀਂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਦੱਸਾਂਗੇ। ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਰਾਸ-ਇਤਰਾਜ਼ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਡਿਕਰੀ ਉਸਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੈ; ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਡਿਕਰੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਕਰਾਸ-ਇਤਰਾਜ਼ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 1976 ਦੇ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੋਧ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨਕਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਉਪਬੰਧ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਕੇ ਸਟੀਕ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਹਾਲਾਤ:

(1) ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫ਼ਰਮਾਨ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੈ।

(ii) ਫ਼ਰਮਾਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇੱਕ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

1.[2003] 2 ਐਸਸੀਆਰ 22: (2003) 9 ਐਸਸੀਸੀ 606

(iii) ਫ਼ਰਮਾਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸਿੱਟਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

11. ਕੇਸ ਦੀ ਕਿਸਮ (1) ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰੇ ਜਾਂ ਕਰਾਸ-ਇਤਰਾਜ਼ ਲਵੇ ਜੋ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਰਾਸ-ਇਤਰਾਜ਼ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ (ii) ਅਤੇ (iii) ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀਪੀਸੀ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਰਾਸ-ਇਤਰਾਜ਼ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਫ਼ਰਮਾਨ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਸੀਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹੋ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਾਸ-ਇਤਰਾਜ਼ ਰੱਖਣ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਲਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਰਾਸ-ਇਤਰਾਜ਼ ਦੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਉਪ-ਨਿਯਮ (1) ਦੇ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੋਧ, ਜੋ ਕਿ ਨਵੇਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਖੋਜ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਪ-ਨਿਯਮ (4) ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੂਲ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਡਿਫਾਲਟ ਲਈ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜਾਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੋਜ 'ਤੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਇਤਰਾਜ਼ ਅਜੇ ਵੀ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸਦਾ ਉਪਾਅ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਅਣ-ਸੋਧਿਆ ਸੀਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ, ਮੂਲ ਅਪੀਲ ਦੀ ਡਿਫਾਲਟ ਲਈ ਵਾਪਸੀ ਜਾਂ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦਰਜ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿੱਟੇ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਯੋਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।"

10. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ 40,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ। ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਪੱਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖਰੀ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਕਰਾਸ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁੱਦੇ ਨੰਬਰ 5 'ਤੇ ਸਿੱਟੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਰਾਸ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਬਚਾਅ ਪੱਖਾਂ ਨੇ ਮੁੱਦੇ ਨੰਬਰ 5 'ਤੇ ਰਿਫੰਡ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਲਈ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਬਚਾਅ ਪੱਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਰਾਸ-ਅਪੀਲ ਜਾਂ ਕਰਾਸ-ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਵਿਸ਼ਾ ਸਮਝੌਤਾ ਮੁਦਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਵਿਚਕਾਰ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ।

---

2 [2008] 4 ਐਸਸੀਆਰ 1192: (2008) 7 ਐਸਸੀਸੀ 144

11. ਊਸ਼ਾ ਸਿਨਹਾ ਬਨਾਮ ਦੀਨਾ ਰਾਮ[2] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਲਿਸ ਪੇਂਡੈਂਸ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਲੰਬਿਤ ਸਥਿਤੀ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਅਲਹਿਦਗੀ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਅਜਿਹੇ ਅਲਹਿਦਗੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲੰਬਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਪੈਰਾ 18 ਅਤੇ 23:

"18. ਡੇਢ ਸਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਬੇਲਾਮੀ ਬਨਾਮ ਸਬਾਈਨ [(1857) 1 ਡੀ ਜੀ ਐਂਡ ਜੇ 566: 44 ਈਆਰ 842] ਵਿੱਚ, ਲਾਰਡ ਕ੍ਰੈਨਵਰਥ, ਐਲ.ਸੀ. ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਮੁੱਦਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਵਿਚਕਾਰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਬਾਰੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ 'ਤੇ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਰਦੇਸੀਪਣ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਅਜਿਹੇ ਪਰਦੇਸੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੰਬਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਚਤਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਕਦੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

23. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਥਾਪਤ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। "ਲਿਸ ਪੇਂਡੇਂਸ" ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਨੂੰ ਉਸ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਤੋਂ ਵਰਜਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ। "ਲਿਸ ਪੇਂਡੇਂਸ" ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਰਚਨਾਤਮਕ ਨੋਟਿਸ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲੰਬਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੁਆਰਾ ਪਾਬੰਦ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਨਿਯਮ 102 ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰੀ ਪੈਂਡੇਂਟ ਲਾਈਟ ਦੁਆਰਾ ਵਿਰੋਧ ਜਾਂ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਵਿਰੋਧ ਇੱਕ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰੀ ਪੈਂਡੇਂਟ ਲਾਈਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਣੇ-ਦੇਣਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਰੁਕਾਵਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਰਡਰ 21 ਦੇ ਨਿਯਮ 98 ਜਾਂ 100 ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ।"

12. ਸੰਜੇ ਵਰਮਾ ਬਨਾਮ ਮਾਨਿਕ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਖਾਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ, ਮੁਦਈ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸੇ ਵੇਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਰੀਦਦਾਰਾਂ ਨੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾ 12 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ:

---

2. [2008] 4 ਐਸਸੀਆਰ 1192 : (2008) 7 ਐਸਸੀਸੀ 144

"12. ਟੀਪੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 52 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤ ਬਰਾਬਰੀ, ਚੰਗੀ ਜ਼ਮੀਰ ਜਾਂ ਨਿਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਨੀਂਹ 'ਤੇ ਟਿਕੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਲਹਿਦਗੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਸਫਲ ਸਮਾਪਤੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰੀ ਪੈਂਡੇਂਟ ਲਾਈਟ ਡਿਕਰੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪੱਖ ਸੀ। ਟੀਪੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 52 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲਿਸ ਪੇਂਡੈਂਸ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਚੰਗੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਾਂ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉੱਠਦਾ। ਧਾਰਾ 52 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਧਿਰ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਲੰਬਿਤਤਾ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿਰਲੇਖ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਛੋਟ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਲੰਬਿਤਤਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਧਿਰ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਵਾਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦੀ। ਇਹ ਧਾਰਾ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਲਹਿਦਗੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾਲ ਅਲਹਿਦਗੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।"

13. ਗੁਰੂਸਵਾਮੀ ਨਾਦਰ ਬਨਾਮ ਪੀ. ਲਕਸ਼ਮੀ ਅੰਮਲ ਵੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਖਾਸ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਲਈ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਾਲਕ (ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਵਿਕਰੇਤਾ) ਦੁਆਰਾ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾ 9 ਅਤੇ 15 ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ:

"9. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਾਹਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਅਦ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਚੰਗੇ ਅਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ 3-5-1975 ਨੂੰ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਖਾਸ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਲਈ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਵਿਕਰੀ 5-5-1975 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੀ ਵਿਕਰੀ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਈ ਸੀ। ਜੇ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 52 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਾਹਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ। ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਦੂਜੀ ਵਿਕਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਲਿਸ ਪੇਂਡੈਂਸ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਵਿਕਰੀ ਦਾ ਪਹਿਲੀ ਵਿਕਰੀ 'ਤੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

---

3. [2006] ਪੂਰਕ 10 ਐਸਸੀਆਰ 469 : (2006) 13 ਐਸਸੀਸੀ 608

15. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜੋ ਉਸੇ ਦਾ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਖਰੀਦਦਾਰ ਹੈ ਜਾਇਦਾਦ, ਨੇਕਨੀਤੀ ਨਾਲ ਖਰੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਲਿਸ ਪੇਂਡੈਂਸ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ 'ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਾਹਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19(ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।"

14. ਚੰਦਰ ਭਾਨ (ਡੀ) ਦੇ ਲਾਇਨੀਅਰ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ 5 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ, "ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਲਿਸ ਪੇਂਡੈਂਸ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ 1-2 ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਿ ਉਹ ਕੀਮਤੀ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਸੱਚੇ ਖਰੀਦਦਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਐਕਟ, 1882 ਦੀ ਧਾਰਾ 41 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ, ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ।"

15. ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਇਹ ਇੱਕ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ 24.12.1992 ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ 08.01.1993 ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਲੰਬਿਤ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2/ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਐਕਟ, 1882 ਦੀ ਧਾਰਾ 52 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਸ ਪੇਂਡੈਂਸ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਲੰਬਿਤ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੁਦਾਲਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਮੁਦਈ/ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 40,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ, ਨਾਲ ਹੀ ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 5 'ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਪਾਇਆ ਕਿ ਸਮਝੌਤਾ ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੁਦਾਲਾ ਨੇ ਉਕਤ ਅੰਸ਼ਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਕਰਾਸ-ਅਪੀਲ ਜਾਂ ਕਰਾਸ-ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ।

ਮੁਦਲੀ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੁਦਾਲਾ ਨੰਬਰ 2 ਨੂੰ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਕ ਸੱਚਾ ਖਰੀਦਦਾਰ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਿਕਰੀ ਸਮਝੌਤਾ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਲੰਬਿਤ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਲਿਸ ਪੇਂਡੈਂਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਖਾਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ।

4.[2008] 7 ਐਸਸੀਆਰ 435: (2008) 5 ਐਸਸੀਸੀ 796

5. [2024] 5 ਐਸਸੀਆਰ 1148 : 2024 ਆਈ.ਐਨ.ਐਸ.ਸੀ 377

16. ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲਾਗਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ।

ਕੇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ: ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ

+ਸਿਰਲੇਖ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ: ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ

<u>ਡਿਸਕਲੇਮਰ :-</u> ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਦਿਵਾਕਰ ਜੋਤੀ ਐਡਵੋਕੇਟ